

38. Torbacki, W., & Kijewska, K. (2019). Identifying key performance indicators for Logistics 4.0 and Industry 4.0 for sustainable municipal logistics using the DEMATEL method. *Transportation Research Procedia*, 39, 534–543.
39. Krykavskiy, Y., Pokhylchenko, O., & Haivanovych, N. (2019). Drivers of supply chain development in Industry 4.0 at Ukrainian enterprises. *Oeconomia Copernicana*, 10(2), 273–290. <https://doi.org/10.24136/oc.2019.014><https://doi.org/10.24136/oc.2019.014>
40. Ehrensperger, R., Sauerwein, C., & Breu, R. (2023). A maturity model for digital business ecosystems from an IT perspective. *Journal of Universal Computer Science*, 29(1), 34–72. <https://doi.org/10.3897/jucs.79494>
41. Gülmez, S., & Denктаş-Şakar, G. (2024). Digital transformation framework for logistics service providers: A systematic literature review. In *Handbook of digital innovation, transformation, and sustainable development in a post-pandemic era* (1st ed., p. 18). CRC Press.
42. Yamfashije, J. (2017). Capability maturity model integration [Conference paper]. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35219.94247>
43. Petrik, D. (2023). Exploring the determinants of partner management in IIoT platform ecosystems. *European Journal of Management Issues*, 31(2), 79–92. <https://doi.org/10.15421/192307>

Стаття надійшла 01.10.2025; прийнята до друку 20.10.2025

DOI 10.33111/vz_kneu.41.25.04.03.019.025

УДК 316.33:303.023.2

Верховод Ірина Сергіївна

к.е.н, доцент,
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
пр.-т. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна
e-mail: verkhovod.iryana@kneu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9176-2574
+380988773639

ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Verkhovod Iryna

PhD in Economics, Associate Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Associate Professor of the Department of Socioeconomics
and Personnel Management
54/1 Beresteysky prospect, Kyiv, 03057, Ukraine
e-mail: verkhovod.iryana@kneu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9176-2574

GENESIS OF SCIENTIFIC APPROACHES TO THE ESSENCE OF THE SOCIAL SPHERE

Анотація. Проблематика розвитку соціальної сфери стає нагальною проблемою та потребує постійного моніторингу та прийняття швидких і складних рішень в умовах дефіциту фінансування та зростаючих викликів. Важливим аспектом постає ретельне вивчення основних теоретичних концепцій та формування категоріального апарату соціальної сфери. У статті досліджено наукові підходи до визначення сутності соціальної сфери, виділено її основні структурні елементи, які знаходяться у постійній взаємодії та

взаємовпливі, формуючи складну адаптивну систему, здатну реагувати на зовнішні виклики та трансформуватися відповідно до потреб суспільства. Узагальнена характеристика наукових підходів демонструє багатоаспектність та міждисциплінарність досліджень даного феномену. Аналіз публікаційної активності в базі даних Scopus за ключовими словами «social sphere» демонструє стійку тенденцію до зростання наукового інтересу до даної проблематики. У процесі дослідження ідентифіковано характерні етапи еволюції публікаційної активності. Географічний розподіл публікацій демонструє глобальний характер досліджень даної проблематики. Аналіз галузевого розподілу публікацій підтверджує міждисциплінарний характер досліджень соціальної сфери.

Представлена у статті систематизація наукових підходів до розуміння сутності соціальної сфери демонструє еволюцію теоретичної думки від класичних концепцій функціоналізму до сучасних інтегрованих підходів. На основі частотного аналізу ключових слів можна виділити 7 основних тематичних кластерів досліджень соціальної сфери: демографічний, комунікаційний, економічний, освітній, політичний, соціальний та кластер сучасних викликів.

У статті схематично представлено комплексну структуру категоріального апарату соціальної сфери. Схема демонструє ієрархічну організацію понятійного апарату, де центральне місце займає базова категорія «соціальна сфера», від якої відходять чотири основні групи категорій, що розкривають різні аспекти її сутності та функціонування. Особливу увагу на схемі приділено п'ятирівневій структурі соціальної сфери, що демонструє її багатошарову організацію. Сучасні категорії розвитку соціальної сфери представлені через трансформаційні аспекти та ключові виклики. Ключові характеристики соціальної сфери розкривають її сутнісні особливості: складність і динамічність процесів життєдіяльності, подвійну природу послуг, здатність відображати рівень соціально-економічного розвитку суспільства, багаторівневу структуру з взаємозалежними компонентами та високий рівень адаптивності. Така концептуальна модель створює теоретико-методологічну основу для комплексного дослідження соціальної сфери як багатоаспектного суспільного феномену, що еволюціонує в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Ключові слова: соціальна сфера, еволюція наукових підходів, динаміка публікаційної активності, категоріальний апарат соціальної сфери.

Abstract. The development of the social sphere is becoming an urgent issue and requires constant monitoring and rapid and complex decision-making in the face of funding shortages and growing challenges. An important aspect is a thorough study of the basic theoretical concepts and the formation of the categorical apparatus of the social sphere.

The article examines the scientific approaches to defining the essence of the social sphere, and highlights its main structural elements which are in constant interaction and mutual influence, forming a complex adaptive system capable of responding to external challenges and transforming in accordance with the needs of society. The generalized characterization of scientific approaches demonstrates the multidimensionality and interdisciplinarity of research on this phenomenon. The analysis of publication activity in the Scopus database using the keywords «social sphere» shows a steady trend of increasing scientific interest in this issue. The study identified the characteristic stages of the evolution of publication activity. The geographical distribution of publications demonstrates the global nature of research on this issue. The analysis of the sectoral distribution of publications confirms the interdisciplinary nature of social science research.

The article schematically presents the complex structure of the categorical apparatus of the social sphere. The scheme demonstrates the hierarchical organization of the conceptual apparatus, where the central place is occupied by the basic category «social sphere», from which four main groups of categories are derived, revealing various aspects of its essence and functioning. Particular attention is paid to the five-level structure of the social sphere, which demonstrates its multilayered organization. Modern

categories of social sector development are presented through transformational aspects and key challenges. The key characteristics of the social sphere reveal its essential features: complexity and dynamism of life processes, dual nature of services, ability to reflect the level of socio-economic development of society, multi-level structure with interdependent components and high level of adaptability. Such a conceptual model creates a theoretical and methodological basis for a comprehensive study of the social sphere as a multidimensional social phenomenon that is evolving in the context of modern global transformations.

Keywords: *social sphere, evolution of scientific approaches, dynamics of publication activity, categorical apparatus of the social sphere.*

JEL codes: A 13, I 00

Постановка проблеми. Розуміння концепту соціальної сфери, передусім, покладається на забезпечення добробуту кожної людини в суспільстві, максимальної реалізації її потенціалу, що, у свою чергу, формує передумови для сталого розвитку суспільства і подальшого економічного процвітання країни.

Українське суспільство сьогодні перебуває під надмірним тиском геополітичних зрушень, які зумовлені російським вторгненням, окупацією частини території, активною фазою російсько-української війни. В таких умовах проблематика розвитку соціальної сфери стає нагальною проблемою та потребує постійного моніторингу та прийняття швидких і складних рішень в умовах дефіциту фінансування та зростаючих викликів. Тому питання дослідження соціальної сфери суспільства сьогодні потребують підвищеної уваги і важливим аспектом постає ретельне вивчення не тільки успішного досвіду, а і основних теоретичних концепцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти дослідження сутності соціальної сфери розглядалися в працях таких науковців, як Колот А. М., Лопушняк Г. С., Лібанова Е.М., Новікова О. Ф., Пігуль Н.Г., Люта О. В., Новікова О. Ф., Куліков Ю. М., Кальницька М. А., Калініченко О. О., Мельник Л. Л., Байдак І. І. та інших дослідників. Окремі аспекти соціальної сфери викликають жвавий інтерес у зарубіжних вчених, зокрема, Р. Dunleavy, М. Boström, Z. Allam, М. Klostén та інших. Але теоретичні підходи до такого багатогранного поняття, як соціальна сфера, потребують систематизації для більш повного і глибокого розуміння її сутності.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є системний і міждисциплінарний підходи, що дозволяють розглядати соціальну сферу як складну динамічну систему. У процесі дослідження застосовано наступні методи: Критичний аналіз і порівняння — для виявлення спільних і відмінних рис наукових концепцій щодо сутності соціальної сфери; абстрагування та дедукція — для узагальнення теоретичних положень і формування авторського бачення категоріального апарату соціальної сфери; бібліометричний аналіз — для оцінки динаміки публікаційної активності в базі Scopus за ключовими словами «social sphere» і виявлення основних наукових тенденцій; графічний метод — для візуалізації динаміки наукової активності та структури категоріального апарату; економіко-математичне моделювання — для формалізації трендів публікаційної активності; метод систематизації та узагальнення — для структурування наукових підходів і формування комплексної теоретичної моделі соціальної сфери.

Таке поєднання методів забезпечило глибину аналізу й дозволило виявити внутрішню логіку еволюції наукових поглядів на соціальну сферу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, залишаються недостатньо розробленими такі аспекти проблематики:

відсутність цілісного підходу до **інтеграції різних рівнів і компонентів соціальної сфери** (інституційного, функціонального, ресурсного, комунікаційного, інноваційного) у єдину екосистему;

потреба у **розробці теоретичної моделі екосистемної природи соціальної сфери**, здатної відобразити її взаємозв'язки з економічною, культурною та політичною сферами;

недостатня концептуалізація впливу цифрової трансформації та глобальних викликів (війни, демографічні зміни, технологічні зрушення) на функціонування соціальної сфери;

відсутність єдиної методології для **емпіричного оцінювання адаптивності соціальної сфери** до змін зовнішнього середовища.

Саме ці прогалини формують наукову новизну подальших досліджень і визначають перспективні напрями розвитку теоретико-методологічних засад вивчення соціальної сфери.

Метою статті є узагальнення та систематизація наукових підходів до визначення сутності соціальної сфери як теоретико-методологічної основи формування її сучасної екосистеми. Дослідження спрямоване на розкриття еволюції теоретичних поглядів — від класичних концепцій функціоналізму до інтегрованих екосистемних і людиноцентричних підходів, а також на виявлення структурних елементів соціальної сфери, які забезпечують її адаптивність до глобальних трансформацій суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У започаткуванні розвитку концепту «соціальна сфера» доцільно виділити кілька ключових теоретичних підходів:

Філософія функціоналізму Е. Дюркгейма, який розглядав суспільство як людську сутність з різними взаємозалежними органами (релігія, освіта, політика, судова система тощо). За Е. Дюркгеймом, кожен сегмент суспільства відіграє важливу роль у забезпеченні довгострокового добробуту суспільства. Він використовував функціоналізм для пояснення ідеї згоди — чому суспільства співпрацюють, стверджуючи, що консенсус виникає через обмеження: якщо один «орган» цивілізації несподівано вийде з ладу, це призведе до неминучого краху всіх інших [1, с. 8].

Концепція М. Вебера, який розглядав соціальну сферу як одну із окремих сфер життя, що історично розвиваються. Вебер заклав основу досліджень взаємодії між економічними структурами та соціальними сферами, такими як релігія та бюрократія [2].

Структурний функціоналізм Т. Парсонса [3], який у 1951 році запропонував розглядати соціальну сферу як важливу частину суспільної системи. Перебуваючи під впливом М. Вебера і Е. Дюркгейма, йому вдалося інтегрувати їх ідеї в єдину послідовну структуру, яка пояснювала взаємодію індивідів із суспільством.

Концепція культурного та соціального капіталу П. Бурдьє [4], яка розглядає соціальну сферу через призму соціальних відносин та культурних практик.

Економічний підхід, представлений теоріями:

Дж. М. Кейнса щодо державного регулювання економіки, які вплинули на розвиток соціальної політики та соціальних послуг [5];

А. Оукена, який у праці «Рівність і ефективність: великий компроміс» [6] досліджував взаємозв'язок між соціальною рівністю та економічною ефективністю. Він стверджував, що прагнення до соціальної рівності може знизити ефективність економіки, оскільки рівномірніший розподіл доходів не тільки зменшує стимули до роботи та інвестування, але й механізми перерозподілу можуть бути досить витратними [7, с. 12].

Теоретичні аспекти дослідження соціальної сфери знайшли відображення у численних наукових працях українських вчених. Фундаментальний внесок у дослідження цієї проблематики зробила Е. М. Лібанова, яка, аналізуючи трансформаційні процеси українського суспільства початку 2000-х років, наголошувала на ролі потужного середнього класу як основи соціальної стабільності та розвитку соціальної сфери. На її думку, економічна достатність основного прошарку суспільства сприяє: формуванню активної життєвої позиції як прагнення самостійно забезпечувати добробут себе та родини; створенню внутрішніх джерел інвестування через вкладення коштів у бізнес, житло, освіту; забезпеченню високого платоспроможного попиту населення та розвитку внутрішнього ринку [8, с. 34—35].

У подальших дослідженнях Е.М. Лібанова визначила нову роль соціальної сфери в розвитку постіндустріального суспільства, акцентуючи увагу на домінуванні інтелектуальних технологій і людського фактору. Науковиця обґрунтувала необхідність підвищення статусу соціальної сфери в українському суспільстві для посилення конкурентних позицій країни та наголосила на важливості переходу від екстенсивного до інтенсивного шляху розвитку. Особливу увагу дослідниця приділила питанню згуртування зусиль усього суспільства щодо розвитку соціальної сфери та визнання ролі кожної людини, громадських організацій й об'єднань в управлінні суспільним розвитком — від фінансування до визначення завдань і контролю [9].

Г. С. Лопушняк, досліджуючи процеси реформування соціальної сфери України з моменту здобуття незалежності, підкреслює необхідність їх переорієнтації на забезпечення гідного рівня життя громадян [10]. Дослідниця розглядає соціальну політику як регулятор суспільних взаємовідносин та спростовує поширену думку про її виключно патерналістську природу [11, с. 246]. На думку Г. С. Лопушняк, пріоритетність соціальної політики зумовлена її роллю індикатора розвитку суспільства, що сприяє зниженню соціального напруження, зростанню добробуту населення та досягненню суспільної рівноваги [11]. Науковиця наголошує, що соціальна сфера потребує інвестиційного підходу до фінансування, що створює передумови для економічного зростання [12, с. 122].

Н. Г. Пігуль розглядає соціальну сферу як сектор економіки, що забезпечує виробництво, розподіл і споживання матеріальних благ, а також розширене відтворення людського капіталу [13, с. 47]. Дослідниця виділяє ключові фактори розвитку соціальної сфери: соціальні зміни в суспільстві; державну політику регулювання соціального сектору; розвиток інформаційних технологій; процеси інтернаціоналізації та глобалізації; науково-технічний прогрес [14].

О. В. Люта та Н. Г. Пігуль, враховуючи євроінтеграційні прагнення України, визначають метою розвитку соціальної сфери досягнення гідної якості життя

населення через економічне зростання, посилення ролі держави у регулюванні економічних та соціальних процесів, формування системи соціального партнерства [15, с. 336].

О. Новікова, О. Цимбал та Я. Остафійчук розглядають соціальну сферу через призму її інституційного простору, який охоплює інститути зайнятості, розвитку трудового потенціалу, трудових відносин, соціального захисту, оплати праці й компенсації, соціального діалогу [16].

Особливої уваги заслуговують дослідження А. М. Колота та його наукової школи щодо розвитку соціальної екосистеми. За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що науковці розглядають соціальну сферу через призму взаємозв'язку економічного та соціального розвитку, які були характерними для епохи індустріалізму, втім поточна реальність призвела до різючих змін у структурі активів підприємств та організацій із пріоритетизацією нематеріальних активів, лівова частка яких сформована за рахунок людського капіталу, тобто науковці розглядають соціальну сферу із точки зору людиноцентричності [17].

А. М. Колот та його колеги розглядають соціальну сферу у концепті соціо-культуроекономіки, яка акцентує увагу на взаємовпливі та взаємозумовленості соціального, культурного та економічного аспектів у діяльності економічних та суспільних інститутів [18, с. 74]. Так як розвиток економіки, на думку авторів, ґрунтується на врахуванні соціальних та культурних цінностей, вони стають важливими компонентами, які формують та спрямовують розвиток суспільства у сталому та гармонійному вимірах [19, с. 104]. При цьому соціо-культуроекономіка розглядає людину як багатогранний ресурс, здатний одночасно впливати на економічне зростання, підтримувати культурні традиції та сприяти соціальному розвитку, створюючи єдину систему, що спільно працює на прогрес суспільства.

Розвиваючи цю думку, варто зазначити, що соціальна сфера має складну багаторівневу структуру, яка включає різні компоненти, взаємодія яких забезпечує її ефективне функціонування. Узагальнюючи існуючі підходи до структурування соціальної сфери [14, 20–22], можна виділити такі основні структурні рівні.

1. Інституційний рівень:

Формальні інститути (законодавство, нормативно-правові акти, регуляторні механізми).

Неформальні інститути (соціальні норми, цінності, традиції, культурні патерни).

Організаційні структури (державні установи, громадські організації, благодійні фонди).

2. Функціональний рівень:

Система соціального захисту (пенсійне забезпечення, соціальні виплати, пільги).

Система охорони здоров'я (медичні заклади, страхування, профілактика захворювань).

Система освіти (дошкільна, шкільна, вища освіта, професійна підготовка).

Ринок праці (зайнятість, безробіття, умови праці, оплата праці).

Житлово-комунальна сфера (забезпечення житлом, комунальні послуги, благоустрій).

Культурно-дозвіллєва сфера (заклади культури, спорт, туризм, відпочинок).

3. Ресурсний рівень:

Людські ресурси (демографічний потенціал, трудові ресурси, інтелектуальний капітал).

Фінансові ресурси (бюджетне фінансування, соціальні інвестиції, благодійництво).

Матеріально-технічна база (інфраструктура, обладнання, технології).

Інформаційні ресурси (бази даних, аналітика, комунікаційні канали).

4. Комунікаційний рівень:

Соціальний діалог (взаємодія держави, бізнесу та громадянського суспільства).

Соціальне партнерство (співпраця між різними секторами та стейкхолдерами).

Громадська участь (залучення громадян до прийняття рішень та реалізації соціальних ініціатив).

Мережева взаємодія (горизонтальні зв'язки між різними елементами екосистеми).

5. Інноваційний рівень:

Соціальні інновації (нові ідеї, технології та практики вирішення соціальних проблем).

Цифрова трансформація (впровадження цифрових технологій у соціальній сфері).

Соціальне підприємництво (бізнес-моделі, орієнтовані на досягнення соціальних цілей).

Краудсорсинг та краудфандинг (залучення ресурсів та ідей через колективну співпрацю).

Слід підкреслити, що ці структурні елементи знаходяться у постійній взаємодії та взаємовпливі, формуючи складну адаптивну систему, здатну реагувати на зовнішні виклики та трансформуватися відповідно до потреб суспільства. Ефективність функціонування екосистеми соціальної сфери залежить від узгодженості та синергії між різними рівнями та компонентами системи. Така структуризація дозволяє комплексно підійти до аналізу соціальної сфери, врахувати різноманітність її елементів та їх взаємозв'язки. Розуміння структури соціальної сфери є важливою передумовою для розробки ефективних механізмів управління її розвитком та забезпечення стійкості в умовах глокальних трансформацій.

Продовжуючи думку про адаптивність соціальної сфери, науковці школи А. М. Колота відзначають, що в сучасних умовах радикальних змін економіки та суспільства, які зумовлені техніко-технологічними, демографічними, санітарно-епідеміологічними й соціально-політичними чинниками та супроводжуються постійною невизначеністю, викликами й ризиками, питання ефективного використання людських ресурсів стає надзвичайно актуальним. Сучасні глобальні та національні ринки праці демонструють як дефіцит, так і надлишок фахівців різних спеціальностей і компетентностей. Для досягнення кадрового балансу роботодавці дедалі частіше орієнтуються на оптимальне поєднання зусиль внутрішніх працівників і зовнішніх виконавців, застосовуючи форми як стандартної, так і нестандартної зайнятості, а також поєднуючи традиційні та гнучкі робочі місця.

Як наслідок, сучасна соціально-економічна дійсність являє собою складну, відкриту багаторівневу систему, яка під впливом численних чинників набуває рис адаптивності та постійного розвитку. Таку адаптивну систему, що передбачає створення динамічної спільноти, яка розвивається через співпрацю та кон-

куренцію, автори позначають як «екосистему». В авторській концепції екосистема людських ресурсів організацій постає як сучасна інституційно-організаційна форма взаємодії та взаємозалежності між соціально-економічними суб'єктами в соціально-трудої сфері, що відповідає умовам цифрової економіки та мережевого суспільства й має потенціал для розвитку бренду роботодавця в новому форматі.

Розглядаючи питання розвитку соціальної сфери у більш прикладній площині, Ю. М. Куліков та О. Йолкіна пов'язують його з ефективністю економіки та соціальною відповідальністю бізнесу і людини. Дослідники наголошують на важливості завчасного реагування на соціальні проблеми та необхідності оптимального розподілу фінансування між економічною та соціальною складовими [23, с. 39–40].

Грунтовне дослідження теоретичних підходів до визначення соціальної сфери представлено у роботі М. А. Кальницької [24]. Автор визначає соціальну сферу як досить складну та динамічну категорію, оскільки вона пов'язана насамперед із процесами забезпечення життєдіяльності людини та суспільства, забезпечує економічні блага для задоволення потреб людини, адекватно відображає як рівень, так і якість життя в суспільстві та рівень розвитку народного господарства загалом.

За результатами аналізу М. А. Кальницька [24, с. 530] виокремила три ключові підходи до тлумачення поняття «соціальна сфера»:

Процесуальний підхід — розглядає соціальну сферу через призму соціальних процесів і форм соціальної активності, які спрямовані на підвищення рівня життя суспільства. В рамках цього підходу акцент робиться на динамічному характері соціальної сфери та її трансформаційному потенціалі.

Змістовий підхід — зосереджений безпосередньо на змісті поняття «соціальна сфера» та її сутнісних характеристиках. Цей підхід дозволяє глибше зрозуміти природу соціальної сфери, її складові елементи та взаємозв'язки між ними.

Інституційний підхід — розглядає інституційні одиниці, які забезпечують підвищення рівня життя суспільства. Особлива увага приділяється організаційним структурам, нормам, правилам та механізмам, що забезпечують функціонування соціальної сфери.

О. О. Калініченко визначає соціальну сферу як одну із найважливіших сфер життя суспільства, яка переслідує соціальні інтереси всіх верств населення і відносин на рівні суспільство-особа, умови праці та побуту, здоров'я, відпочинку. На думку автора, соціальну сферу доцільно розглядати як сукупність галузей і видів діяльності, суб'єктів господарювання та організацій, які призначені для забезпечення потреб людей матеріальними благами, послугами, що створюють умови співіснування та співробітництва людей у суспільстві [25].

Л. Л. Мельник та І. І. Байдак пропонують комплексний погляд на соціальну сферу як важливий чинник процесу загального розвитку економіки держави. Автори підкреслюють, що соціальна сфера характеризується значною специфікою, яка проявляється через техніко-технологічні особливості, місце в суспільному поділі праці, закріплення за структурою послуг, що надаються. Важливим висновком дослідників є те, що послуги соціальної сфери мають подвійну природу — вони виступають одночасно як споживання благ та інвестиції в людський капітал [22, с. 7].

Р. Примуш, досліджуючи розвиток соціальної сфери через призму національної безпеки, відзначає що соціальна сфера за своєї сутністю є результатом цілеспрямованої та послідовної державної політики, яка спрямована на регулювання системи громадських відносин. Автор розглядає концепт соціальної сфери як елемент безпеки, а проблематику її реформування як ключове завдання держави [26, с. 1010].

Д. Палатна [27] у своїх дослідженнях соціальної сфери спирається на концепцію «подвійної структуризації» П. Бурдье [28], суть якої полягає в тому, що соціальна реальність створюється через суспільні відносини, об'єктивовані в поділі різноманітних матеріальних і нематеріальних ресурсів, та уявлення людей про ці відносини та навколишній світ. У такому разі, соціальні відносини, будучи інтерналізованими під час практичної діяльності, перетворюються на патерни відтворення практик, які визначають екстерналізацію об'єктивних структур [27, с. 77]. На думку Т. Семигіної, зазначений підхід загалом відповідає сучасним парадигмам критичних досліджень у соціальній роботі [29, с. 64]. У табл. 1 узагальнено характеристики представлених підходів.

Таблиця 1

ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

№	Підхід	Опис
1	Функціональний підхід	Зосереджується на функціях і ролях, які соціальна сфера виконується в суспільстві.
2	Соціокультурний підхід	Акцентує увагу на соціальних і культурних аспектах соціальної сфери.
3	Соціоекономічний підхід	Фокусується на взаємодії між соціальними та економічними аспектами.
4	Міждисциплінарний підхід	Розглядає соціальну сферу як проміжний концепт між публічною сферою та соціальним менеджментом.
5	Сучасні підходи	
5.1	Процесуальний підхід	Вивчає соціальну сферу через призму процесів, що відбуваються всередині неї, таких як політика реалізації, надання послуг, управлінські процедури.
5.2	Змістовний підхід	Фокусується на змісті соціальної сфери, тобто на конкретних аспектах і характеристиках соціальних послуг, програма і політика.
5.3	Інституційний підхід	Зосереджується на інститутах і організаціях, що формують соціальну сферу.
6	Новітні підходи	
6.1	Еволюційний підхід	Розглядає соціальну сферу як динамічний процес, що еволюціонує з плином часу.
6.2	Підхід взаємозв'язку сталого розвитку	Орієнтується на інтеграцію соціальної сфери з принципами сталого розвитку.

Джерело: складено автором на основі [1–29]

Узагальнена еволюція наукових підходів до сутності соціальної сфери та їх характеристика, представлена в таблиці 1, демонструють багатоаспектність та міждисциплінарність досліджень даного феномену.

У сучасній науковій думці сформувалось декілька важливих підходів до трактування соціальної сфери. К. Хес та Р. Гуше виділяють важливість «соціальної сфери» як ключової основоположної концепції з її зв'язками з колективною ідентичністю, комунікабельністю, соціальною честю та м'яким примусом [30]. І. Капітан розглядає соціальну сферу як інтегратор соціальної політики держави, реалізації соціального захисту та соціальних прав людини [31]. С. Женова [32] пропонує галузевий підхід, визначаючи соціальну сферу як поєднання галузей, що обслуговують основні соціальні потреби населення.

Аналіз публікаційної активності в базі даних Scopus за ключовими словами «social sphere» демонструє стійку тенденцію до зростання наукового інтересу до даної проблематики. Загальна кількість публікацій становить 34 941 документ, при цьому спостерігається значне збільшення кількості досліджень протягом останніх років: 2021 рік — 2863 публікації, 2022 рік — 2706 публікацій, 2023 рік — 2882 публікації, що свідчить про актуалізацію досліджень соціальної сфери в сучасному науковому дискурсі (рис. 1).

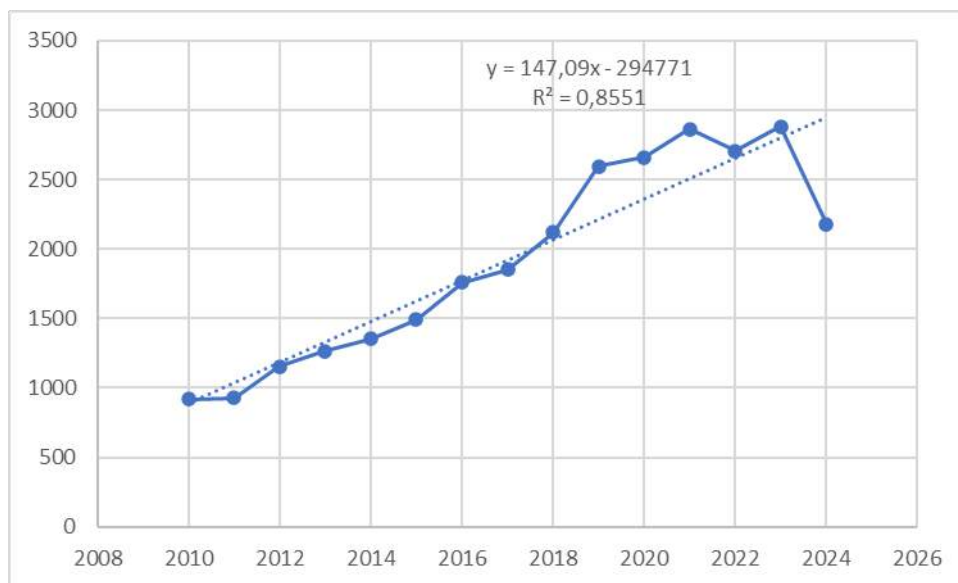

Рис. 1. Динаміка публікаційної активності за темою соціальної сфери

Джерело: авторське дослідження за <http://surl.li/tonvth>

Аналіз динаміки публікаційної активності за проблематикою соціальної сфери (рис. 1) демонструє стійку тенденцію до зростання наукового інтересу до даного феномену. Математична формалізація виявленого тренду описується лінійним рівнянням $y = 147,09x - 294771$ із коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,8551$, що свідчить про високу статистичну значущість і достовірність виявленої тенденції.

У процесі дослідження ідентифіковано характерні етапи еволюції публікаційної активності. Перший етап (2010–2014 рр.) характеризується помірними темпами зростання з середньорічним приростом близько 150 публікацій, що відображає початкове формування наукового інтересу до проблематики соціальної сфери. Другий етап (2014–2018 рр.) демонструє істотну інтенсифікацію досліджень із середньорічним приростом понад 250 публікацій, що корелює з актуалізацією соціальних аспектів сталого розвитку в глобальному дискурсі. Третій етап (2018–2023 рр.) характеризується стабілізацією на високому рівні з досягненням максимальних показників у 2022–2023 роках (близько 2800–2900 публікацій щорічно).

Кумулятивне зростання кількості публікацій за досліджуваний період склало майже трикратне збільшення, що свідчить про суттєве розширення дослідницького поля та диверсифікацію наукових підходів до вивчення соціальної сфери. Зафіксоване у 2024 році певне зниження публікаційної активності (до рівня близько 2200 публікацій) може бути атрибутовано неповнотою даних за поточний період та не впливає на загальну позитивну динаміку наукового інтересу до досліджуваної проблематики.

Виявлений тренд підтверджує зростаючу актуальність досліджень соціальної сфери в міжнародному науковому дискурсі та обґрунтовує перспективність подальших наукових розвідок у даному напрямі. Високе значення коефіцієнта детермінації свідчить про системний характер зростання дослідницького інтересу та формування усталеної наукової традиції вивчення соціальної сфери як комплексного суспільного феномену.

Географічний розподіл публікацій демонструє глобальний характер досліджень даної проблематики. Лідерами за кількістю публікацій є США (5122 документи), російська федерація (4758 документів) та Велика Британія (3464 документи). Значний внесок у дослідження соціальної сфери також роблять науковці з Іспанії (1774 документи), Німеччини (1549 документів), Бразилії (1239 документів), Італії (1197 документів), Канади (1159 документів) та Австралії (1123 документи), що свідчить про міжнародний характер наукового дискурсу щодо розвитку соціальної сфери.

Аналіз галузевого розподілу публікацій підтверджує міждисциплінарний характер досліджень соціальної сфери. Найбільша частка публікацій припадає на соціальні науки (38,4 %) та гуманітарні науки (18,5 %). Водночас, значна увага приділяється дослідженню соціальної сфери в контексті медицини (5,8 %), бізнесу та менеджменту (5,1 %), економіки та фінансів (4,9 %), комп'ютерних наук (4,8 %), екологічних наук (4,1 %), інженерії (3,9 %) та психології (3,5 %). Такий розподіл свідчить про комплексний характер досліджень соціальної сфери та її взаємозв'язок з різними аспектами суспільного розвитку.

Особливу увагу варто звернути на зростання кількості публікацій, присвячених дослідженню соціальної сфери в контексті цифровізації суспільства та сталого розвитку, що підтверджує актуальність виділених у таблиці 1.1 новітніх підходів до розуміння сутності соціальної сфери. Значна кількість публікацій у галузі комп'ютерних наук (2711 документів) свідчить про активне дослідження впливу цифрових технологій на розвиток соціальної сфери, що корелює з еволюційним підходом та підходом взаємозв'язку сталого розвитку.

Найцитованішою є робота Р. Dunleavy та ін. [33], присвячена трансформації публічного управління від нового публічного менеджменту до цифрового врядування (1476 цитувань). Автори обґрунтовують необхідність переходу до нової парадигми управління соціальною сферою в умовах цифровізації суспільства.

Значний внесок у розуміння соціальних аспектів сталого розвитку зробив М. Boström [34], який у своїй праці (411 цитувань) розглядає соціальну стійкість як один із трьох основних стовпів сталого розвитку поряд з економічним та екологічним аспектами. Автор наголошує на необхідності більш глибокого теоретичного осмислення соціальної складової сталості та розробки практичних механізмів її забезпечення.

Сучасні тенденції розвитку соціальної сфери в умовах цифрової трансформації досліджено в роботі Z. Allam та ін. [35]. Науковці аналізують вплив віртуальних технологій на розвиток міст і формування нових форм соціальної взаємодії.

Важливим напрямом досліджень є роль освітніх інституцій у розвитку соціальної сфери, що розкрито в роботі М. Klofsten та ін. [36]. Автори обґрунтовують значення підприємницьких університетів як драйверів економічного зростання та соціальних змін.

Поряд із класичними теоріями, які розглядали соціальну сферу крізь призму функціоналізму, соціокультурних та соціоекономічних аспектів, сучасні дослідження все більше фокусуються на людиноцентричному та екосистемному підходах.

У теоретичному плані дослідники все частіше розглядають соціальну сферу як складну мережу взаємопов'язаних акторів, а не лише як сукупність організацій. Зокрема, концепція «соціальної мережі», представлена в роботах N. Ellis та J. Hartley [37] дозволяє досягнути постійну динамічну взаємодію множинних стейкхолдерів у межах цієї сфери.

Паралельно з цим підходом, що фокусується на ролі людей та їх взаємодії, розвивається більш холістичний, екосистемний погляд. Ряд джерел, як-от U. Hertz та ін. [38] презентують модель «соціальної екосистеми», яка розглядає соціальну сферу як комплексну систему взаємозалежних елементів. Така перспектива сприяє глибшому розумінню трансформацій, що відбуваються в соціальній сфері, та її зв'язків з іншими сферами.

Важливим аспектом, висвітленим у нових джерелах, є роль соціальних інновацій як каталізаторів розвитку соціальної сфери. Зокрема, G. Cajas-Santana [39] наголошує, що інноваційні рішення, які виникають на перетині різних секторів, здатні генерувати ефективні відповіді на складні соціальні проблеми та підвищувати загальну результативність функціонування соціальної сфери.

Емпіричні дослідження, представлені у проаналізованих джерелах, охоплюють широке коло аспектів соціальної сфери для аналізу системних трансформацій. Ці напрацювання збагачують розуміння динамічної природи соціальної сфери. Наприклад, вивчається вплив COVID-19 на психологічний стан студентів-фізіотерапевтів (М. Terrón-Pérez та ін.) [40], роль онлайн-спільнот у підтримці грудного вигодовування серед молодих матерів (С. Severinsen та ін.) [41], використання серйозних ігор для аналізу трансформацій у міських районах (J. Schuur та ін.) [42] тощо. Ці емпіричні напрацювання збагачують розуміння динамічної природи соціальної сфери.

Окрім того, сучасні дослідження все більше приділяють увагу взаємозв'язкам соціальної сфери з економікою, екологією, політикою та іншими сферами суспільного життя. Наприклад, аналізується вплив соціальної свідомості громадян на корпоративну соціальну відповідальність (А. Mansour та ін.) [43], роль цифрових технологій у зменшенні промислового забруднення (Y. Solangi та ін.) [44], зв'язок між накопиченням знань та трансформацією гендерних норм (А. Lapatinas та ін.) [45]. Такі дослідження підкреслюють системний характер соціальної сфери та її тісні взаємозв'язки з іншими сферами життя. Подекуди джерела торкаються методологічних питань вивчення соціальної сфери, зокрема застосування соціальних мереж, методів обробки даних, кількісних та якісних підходів для аналізу соціальних процесів [44, 46, 47]. Ці напрацювання сприяють розвитку емпіричних досліджень у цій галузі.

Кластери досліджень. Візуалізація хмари слів дозволяє наочно представити основні тематичні напрями досліджень соціальної сфери (рис. 2).

Рис. 2. Хмара ключових слів досліджень соціальної сфери

Джерело: авторське дослідження

На основі частотного аналізу ключових слів можна виділити 7 основних тематичних кластерів досліджень соціальної сфери:

Демографічний кластер (9398 згадувань) — найбільший за обсягом, включає терміни, пов'язані з різними соціально-демографічними групами: «Human/ Humans» (4740), «Female» (1356), «Male» (1130), «Adult» (978), «Gender» (747), «Adolescent» (447).

Комунікаційний кластер (2813 згадувань) — охоплює аспекти соціальних комунікацій та публічної сфери: «Public Sphere» (1199), «Social Media» (1174), «Social Networking» (440).

Економічний кластер (1939 згадувань) — відображає економічні аспекти соціальної сфери: «Sustainable Development» (772), «Economic Effects» (690), «Economics» (477).

Освітній кластер (1113 згадувань) — включає освітні та психологічні аспекти: «Education» (688), «Psychology» (425).

Політичний кластер (1015 згадувань) — охоплює політичні аспекти соціального розвитку: «Politics» (543), «Democrasy» (472).

Соціальний кластер (902 згадування) — фокусується на якості життя та соціальних інститутах: «Quality of Life» (494), «Religion» (408).

Кластер сучасних викликів (415 згадувань) — відображає актуальні

Аналіз джерел виявляє кілька ключових тематичних напрямів, що відображають комплексність сучасних досліджень соціальної сфери.

Перший напрям стосується взаємозв'язків соціальної сфери з іншими сферами життя суспільства. Зокрема, Р. Segarra та ін. [48] вивчають, як (ім)міграція впливає на такі аспекти, як ринок праці та національна ідентичність, а А. Tavares та ін. [49] досліджують, яким чином державні політики у сфері циркулярної економіки в Бразилії позначаються на соціальній сфері. Другий напрям фокусується на ролі цифрових технологій та соціальних медіа у функціонуванні та трансформації соціальної сфери. Наприклад, S. López-Carril та ін. [50] аналізують потенціал використання платформи TikTok у навчальному процесі у сфері спорту, тоді як Т. Cosgrove та М. Bahr [51] вивчають, як поширення конспірологічного контенту у соцмережах впливає на соціальну сферу. Третій напрям досліджує роль соціальної сфери у громадських рухах та активістській діяльності. Зокрема, Arias Alvarez [52] розглядає, яким чином лінгвістичні ландшафти протестів за якісну охорону здоров'я в Мадриді виявляють боротьбу за суспільні інтереси. Окремий напрям стосується методологічних питань вивчення соціальної сфери, зокрема застосування соціальних медіа та кількісних методів, як-от у роботі Т. Cosgrove та М. Bahr [51], які використовують лінгвістичний аналіз для дослідження поширення конспірологічного контенту.

Підсумовуючи аналіз наукових підходів до дослідження соціальної сфери, можна констатувати еволюцію поглядів від традиційного розуміння її як сектору надання соціальних послуг до комплексного бачення її ролі у забезпеченні суспільного розвитку, формуванні людського капіталу та створенні передумов для економічного зростання в умовах постіндустріального суспільства.

У таблиці 2 представлено еволюцію теоретичних концепцій від класичного періоду до новітніх підходів, що дозволяє простежити трансформацію наукової думки та формування сучасного розуміння соціальної сфери як складного багатоаспектного феномену.

Таблиця 2

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ
ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

Період	Науковий підхід	Основні представники	Ключові ідеї та характеристики
Класичний період	Функціоналізм	Е. Дюркгейм	• Суспільство як організм з взаємозалежними органами • Кожен сегмент відіграє важливу роль у забезпеченні добробуту • Консенсус виникає через обмеження
	Соціологічний	М. Вебер	• Соціальна сфера як окрема сфера життя • Взаємодія між економічними структурами та соціальними сферами • Історичний розвиток соціальних сфер

Період	Науковий підхід	Основні представники	Ключові ідеї та характеристики
	Структурний функціоналізм	Т. Парсонс	• Соціальна сфера як частина суспільної системи • Інтеграція ідей Вебера і Дюркгейма • Пояснення взаємодії індивідів із суспільством
	Теорія капіталу	П. Бурдьє	• Соціальна сфера через призму соціальних відносин • Концепція культурного та соціального капіталу • Взаємозв'язок практик і структур
Економічний період	Державне регулювання	Дж. М. Кейнс	• Вплив державного регулювання на соціальну політику • Розвиток соціальних послуг
	Теорія компромісу	А. Оукен	• Взаємозв'язок соціальної рівності та економічної ефективності • Вплив розподілу доходів на економічні стимули
Сучасний період	Процесуальний підхід	М. А. Кальницька та ін.	• Фокус на соціальних процесах • Спрямованість на підвищення рівня життя • Динамічний характер соціальної сфери
	Змістовий підхід	О. О. Калініченко та ін.	• Сутнісні характеристики соціальної сфери • Складові елементи та їх взаємозв'язки • Забезпечення потреб людей
	Інституційний підхід	Л. Л. Мельник, І. І. Байдак	• Роль інституційних одиниць • Організаційні структури та механізми • Подвійна природа соціальних послуг
Новітній період	Еволюційний підхід	К. Хес, Р. Гуше	• Динамічний процес розвитку • Зв'язок з колективною ідентичністю • Комунікабельність та соціальна честь
	Підхід сталого розвитку	Р. Примуш, Д. Палатна	• Інтеграція з принципами сталого розвитку • Взаємозв'язок з національною безпекою • Цілеспрямована державна політика

Джерело: авторське дослідження

Представлена систематизація наукових підходів до розуміння сутності соціальної сфери демонструє еволюцію теоретичної думки від класичних концепцій функціоналізму до сучасних інтегрованих підходів. Класичний період заклав фундаментальні основи розуміння соціальної сфери через призму функціональних взаємозв'язків та соціальних відносин. Економічний період збагатив теоретичну базу концепціями державного регулювання та соціально-економічних компромісів. Сучасний період характеризується формуванням комплексного бачення соціальної сфери через процесуальний, змістовий та інституційний підходи. Новітній період відзначається появою інтегрованих підходів, які розгля-

дають соціальну сферу у контексті сталого розвитку та еволюційних трансформацій суспільства.

На основі аналізу ключових слів у публікаціях бази даних Scopus щодо досліджень соціальної сфери можна виділити основні тематичні напрями та тенденції розвитку наукової думки. Бібліометричний аналіз 34 942 документів дозволив визначити найбільш поширені ключові слова та сформулювати тематичні проблеми суспільного розвитку, зокрема пандемію «COVID-19» (415).

Дискусія. На рис. 3 представлено комплексну структуру категоріального апарату соціальної сфери, що відображає багатоаспектність і системний характер цього суспільного феномену. Схема демонструє ієрархічну організацію понятійного апарату, де центральне місце займає базова категорія «соціальна сфера», від якої відходять чотири основні групи категорій, що розкривають різні аспекти її сутності та функціонування.

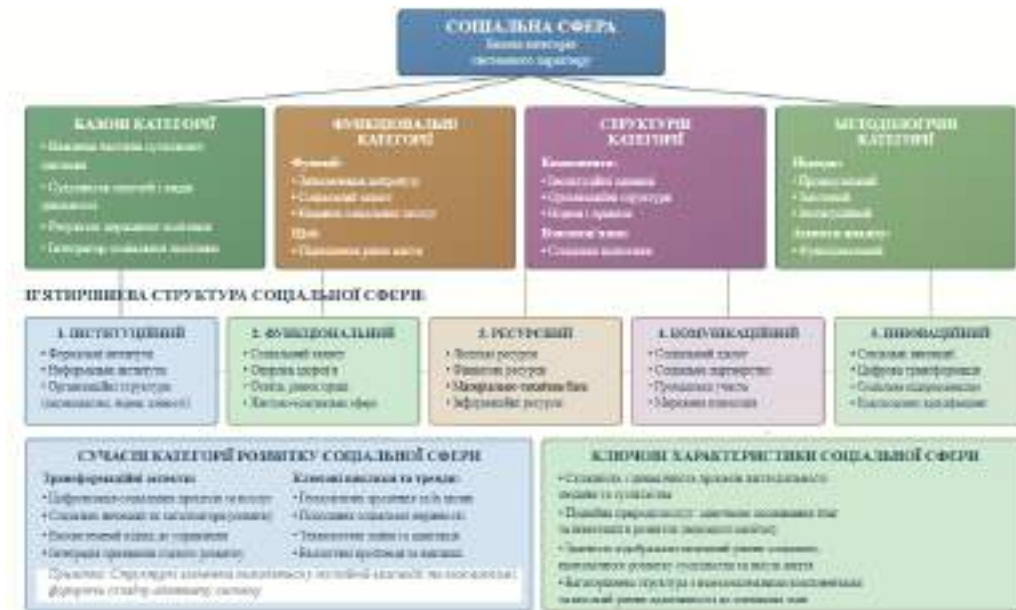

Рис. 3. Категоріальний апарат соціальної сфери

Джерело: авторське дослідження

Базові категорії формують концептуальне ядро дослідження, визначаючи соціальну сферу як важливу частину суспільної системи, сукупність галузей і видів діяльності, результат цілеспрямованої державної політики та інтегратор соціальної політики держави. Такий підхід підкреслює системний характер соціальної сфери та її вбудованість у загальну архітектуру суспільних відносин.

Функціональні категорії розкривають призначення та цільові орієнтири соціальної сфери через призму виконуваних нею функцій (забезпечення добробуту, соціальний захист, надання соціальних послуг) та стратегічних цілей (підвищення рівня життя, реалізація людського потенціалу). Це відображає діяльнісний аспект соціальної сфери як активного інструменту суспільного розвитку.

Структурні категорії характеризують архітектуру соціальної сфери через її компоненти (інституційні одиниці, організаційні структури, норми і правила) та систему взаємозв'язків (соціальні відносини, культурні практики). Такий підхід дозволяє досягнути внутрішню організацію та механізми функціонування соціальної сфери.

Методологічні категорії представляють інструментарій наукового пізнання соціальної сфери через різноманітні підходи (процесуальний, змістовий, інституційний) та аспекти аналізу (функціональний, міждисциплінарний), що забезпечує методологічну обґрунтованість досліджень.

Особливу увагу на схемі приділено п'ятирівневій структурі соціальної сфери, що демонструє її багатошарову організацію. Інституційний рівень охоплює формальні та неформальні інститути разом з організаційними структурами. Функціональний рівень включає основні галузі соціальної сфери (соціальний захист, охорону здоров'я, освіту, житлово-комунальну сферу). Ресурсний рівень об'єднує всі види ресурсів, необхідних для функціонування системи. Комунікаційний рівень забезпечує взаємодію між різними акторами через соціальний діалог та партнерство. Інноваційний рівень відображає адаптивні механізми розвитку соціальної сфери в умовах сучасних викликів.

Сучасні категорії розвитку соціальної сфери представлені через трансформаційні аспекти (цифровізація, соціальні інновації, екосистемний підхід, інтеграція принципів сталого розвитку) та ключові виклики (геополітичні зрушення, соціальна нерівність, технологічні зміни, екологічні проблеми). Це підкреслює динамічний характер соціальної сфери та необхідність її постійної адаптації до змін зовнішнього середовища.

Ключові характеристики соціальної сфери розкривають її сутнісні особливості: складність і динамічність процесів життєдіяльності, подвійну природу послуг (одночасно споживання благ та інвестиції в людський капітал), здатність відображати рівень соціально-економічного розвитку суспільства, багаторівневу структуру з взаємозалежними компонентами та високий рівень адаптивності.

Представлена схема відображає взаємозв'язок та взаємовплив між різними елементами категоріального апарату, що підкреслює системний характер соціальної сфери. Структурні елементи знаходяться у постійній взаємодії, формуючи складну адаптивну систему, здатну реагувати на внутрішні та зовнішні зміни. Така концептуальна модель може створити теоретико-методологічну основу для комплексного дослідження соціальної сфери як багатоаспектного суспільного феномену, що еволюціонує в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. На основі критичного аналізу наукових джерел щодо генезису концептуальних підходів до розуміння сутності соціальної сфери встановлено трансформацію теоретичних поглядів від класичного функціоналізму та інституціоналізму до формування екосистемного бачення цього суспільного феномену. Проведене дослідження дозволило виявити певну фрагментарність існуючих теоретичних підходів у розкритті механізмів взаємодії структурних елементів соціальної сфери, особливо в контексті цифрової трансформації суспільства та впливу геополітичних викликів.

Зокрема, потребують поглибленого наукового осмислення питання системної інтеграції різних компонентів соціальної сфери, механізмів їх функціональної

взаємодії та адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища. Особливої актуальності набуває проблема концептуалізації екосистемної природи соціальної сфери, що передбачає розробку цілісної архітекτονіки, здатної відобразити складну систему взаємозв'язків між її структурними елементами та забезпечити теоретичне підґрунтя для розуміння механізмів розвитку в умовах сучасних викликів.

З огляду на це, логічним продовженням дослідження є здійснення структурно-функціонального аналізу екосистеми соціальної сфери, що дозволить сформувати комплексне теоретико-методологічне підґрунтя для розуміння закономірностей її функціонування та обґрунтування напрямів розвитку в умовах цифрової трансформації суспільства.

Література

1. Malik, H. A., Malik, F. A. (2022). Émile Durkheim contributions to sociology. *International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR)*, 6(2), 7-10. ISSN: 2643-9670. https://www.researchgate.net/publication/358928658_Emile_Durkheim_Contributions_to_Sociology
2. Weber, M. (1978) *Economy and Society*. Berkeley, CA: University of California Press. <https://archive.org/details/MaxWeberEconomyAndSociety>
3. Parsons, T. (1951) *The Social System*. 448 p. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
4. Bourdieu, P. 1980 [1990]. *Structures, Habitus, Practices*. In *The Logic of Practice*. Stanford, CA: Stanford University Press. https://monoskop.org/images/8/88/Bourdieu_Pierre_The_Logic_of_Practice_1990.pdf
5. Tobin, J. (1983) Keynes' policies in theory and practice. 1983. Vol. 26, No. 5, pp. 5–11. URL: <https://www.jstor.org/stable/40720180> (дата звернення: 16.07.2025).
6. Okun, A. (1975). *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*. Washington: Brookings Institution Press.
7. Berg, A. G., Ostry, J. D. (2011). Equality and Efficiency. *Finance & Development*, September 2011, Vol. 48, №. 3, p. 12–15. https://media.ocean.edu/files/OCC_VIDEO/upload/Faculty_Resources/dbordelon/151website/Equality_and_Efficiency.pdf
8. Лібанова, Е. М. Трансформаційні процеси, соціальна стратифікація і перспективи становлення середнього класу. *Економіка і прогнозування*. 2002. № 2. С. 34–60. http://eip.org.ua/docs/EP_02_2_34_uk.pdf
9. Лібанова, Е. М. Перспективи трансформації соціальної сфери України. *Демографія та соціальна економіка*. 2004. № 1-2. С. 45–51. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11841>
10. Лопушняк, Г. Стратегія соціальної політики України в контексті проведення економічних реформ. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2011. Вип. 8. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_8_18
11. Лопушняк, Г. С. Соціальна політика як визначальний напрям внутрішньої політики держави. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 2. С. 244–251. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_2_34
12. Лопушняк, Г. С. Теоретико-методологічні аспекти державної соціальної політики. *Ефективність державного управління*. Вип. 35. С. 118–128. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_35_16
13. Пігуль, Н. Г. Основи функціонування соціальної сфери. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Сер. : Економічні науки. 2013. № 1. С. 46–50. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2013_1_10

14. Пігуль, Н. Г. (2013). Теоретичні аспекти формування соціальної сфери в сучасних економічних умовах. *Ефективна економіка*. № 11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_61
15. Люта, О. В., Пігуль, Н. Г. (2015). Розвиток соціальної сфери України в умовах євроінтеграційних процесів. *Фінансовий простір*. № 2. С. 335–340. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_2_43
16. Новікова, О., Цимбал, О., Остафійчук, Я. (2024). Становлення резильєнтності соціально-трудової сфери в контексті повоєнної розбудови економіки України. *Економіка України*. 67. 07 (752). 94–112. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.07.094>
17. Kolot, A., & Herasymenko, O. (2020). Development of a decent work institute as a social quality imperative: Lessons for Ukraine. *Economics and Sociology*, 13(2), 70–85. URL: https://www.economics-sociology.eu/?743,en_development-of-a-decent-work-institute-as-a-social-quality-imperative-lessons-for-ukraine
18. Колот, А. М., Герасименко, О. О. (2022). До філософії моральної економіки: концептологія людиноцентричності (І частина). *Demography and social economy*. № 3 (49). С. 65–88. <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.065>
19. Kolot, A. M., Herasymenko, O. O. (2022). До філософії моральної економіки: концептологія людиноцентричності (ІІ частина). *Demography and Social Economy*, 2022. № 4 (50). С. 90–117. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.09>
20. Halyna Lopushniak, Iryna Verkhovod, Roman Oleksenko, Tetiana Vonberg, Khrystyna Stoliaruk, Hanna Smaliichuk. (2023). Structural and Functional Model of the Social Sphere: Methodological Approaches and Legal Framework. *Review of Economics and Finance*. Vol. 21, No. 1. 2003 – 2010 pp. <https://refpress.org/ref-vol21-a215/>
21. Верховод, І. (2014). Теоретичні основи ідентифікації та принципи реформування соціальної сфери економіки сучасної України. *Україна: аспекти праці*. № 6. С. 28–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_6_6 (дата звернення: 15.07.2025)
22. Мельник, Л. Л., Байдак, І. І. (2023). Державне управління соціальної сфери: зміст та основні проблеми. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 5. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.5.13> (дата звернення: 15.07.2025)
23. Куліков, Ю., Йолкіна, О. (2015). Соціальна сфера в сучасному реформуванні економіки України. *Україна: аспекти праці*. № 4. С. 38–45.
24. Кальницька, М. А. Теоретичні підходи до визначення соціальної сфери та особливості її функціонування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10, с. 529–534. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/91.pdf
25. Калініченко, О. О. (2010). Соціальна сфера: її структура та значення. *Продуктивні сили і регіональна економіка: зб. наук. пр.: у 2 ч. / РВПС України НАН України. К.: РВПС України НАН України, Ч. 2. С. 49–54. http://eprints.zu.edu.ua/16027/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A2%D0%AF.pdf*
26. Примуш, Р. (2021). Соціальна політика держави як складова національної безпеки. *Public Administration and Regional Development*. № 4. с. 1010–1021. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/279/323>
27. Палатна, Д. (2022). Розвиток соціальної сфери у сучасних територіальних громадах. *Social Work and Education*. Vol. 9. No. 1. pp. 75–88. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25611/1/Palatna.pdf>
28. Bourdieu, P. B, Nice, R. Outline of a Theory of Practice. Violence. 24 July 2020. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Outline-of-a-Theory-of-Practice-Bourdieu-Nice/7cfad0fc9e5413aa34324b776c027e5c1aa89b39>

29. Семигіна, Т. Соціальні послуги на рівні громади: розвиток чи занепад соціальної сфери? Current issues of science, prospects and challenges: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), December 17, 2021. Sydney, Australia: European Scientific Platform, 62-64. URL: https://www.researchgate.net/publication/357302878_Socialni_poslugi_na_rivni_gromadi_ro_zvitok_ci_zanepad_socialnoi
30. Hess, K., Gutsche, R. E. (2017). Journalism and the «Social Sphere»: Reclaiming a foundational concept for beyond politics and the public sphere. *Journalism Studies*, № 19(4), 483–498. URL: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2017.1389296>
31. Капітан, О. І. (2020). Особливості соціальної сфери України в умовах євроінтеграційних процесів. *Право.ua*. 32–37. 10.32782/LAW.UA.2020.3.5. https://www.researchgate.net/publication/348015079_OSOLIVOSTI_SOCIALNOI_SFERI_UKRAINI_V_UMOVAN_EVROINTEGRACIJNIH_PROCESIV
32. Ghenova, S. (2020). Social sphere. In Building an entrepreneurial and sustainable society (pp. 14). Growing opportunities in attracting investments for the sustainable socio-economic development of the ATU Gagauzia (Republic of Moldova). Comrat State University, Moldova. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-2704-7.ch013>
33. Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. New Public Management Is Dead—Long Live Digital-Era Governance, *Journal of Public Administration Research and Theory*, Volume 16, Issue 3, July 2006, Pages 467–494. URL: <https://doi.org/10.1093/jopart/mui057>
34. Boström, M. (2012). A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: introduction to the special issue. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 8(1), 3–14. <https://doi.org/10.1080/15487733.2012.11908080>
35. Allam Z, Sharifi A, Bibri SE, Jones DS, Krogstie J. (2022). The Metaverse as a Virtual Form of Smart Cities: Opportunities and Challenges for Environmental, Economic, and Social Sustainability in Urban Futures. *Smart Cities*. 5(3):771-801. <https://doi.org/10.3390/smartcities5030040>
36. Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D., & Wright, M. (2019). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change — Key strategic challenges. *Technological Forecasting and Social Change*, 141, 149–158. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.12.004>
37. Ellis, N., & Hartley, J. (2022). The social sphere: Towards a network perspective. *Journal of Social Policy*, 51(3), 527–545. <https://doi.org/10.1017/S0047279421000873>
38. Hertz, U., Köster, R., Janssen, M. A., & Leibo, J. Z. (2025). Beyond the matrix: Experimental approaches to studying cognitive agents in social-ecological systems. *Cognition*, 254, 105993. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2024.105993>
39. Cajas-Santana, G. (2014). Social innovation: Moving the field forward. A conceptual framework. *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2013.05.008>
40. Terrón-Pérez, M., Cortes-Amador, S. & Portolés-Simeó, J.B. (2024). Analysis of losses in physiotherapy students during the COVID-19 pandemic: a phenomenological approach. *BMC Psychol* 12, 349. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01848-w>
41. Severinsen, C., Neely, E., & Hutson, R. (2024). Resisting stigma: the role of online communities in young mothers' successful breastfeeding. *International breastfeeding journal*, 19(1), 17. <https://doi.org/10.1186/s13006-024-00626-z>
42. Schuur, J. S., Switalski, M., Salliou, N. et al. (2024). Identifying levers of urban neighbourhood transformation using serious games. *npj Urban Sustain* 4, 5. <https://doi.org/10.1038/s42949-023-00138-5>
43. Mansour, A., Al-Ma'aitah, M., Deek, A. et al. (2024). Societal sustainability consciousness and its influence on corporate responsibility uptake in Jordan's business sector. *Discov Sustain* 5, 133. <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00324-0>

44. Solangi, Y. A., Alyamani, R., & Ali, S. (2024). Exploring the influence of digital technology innovation on air quality: Insights from developed and developing economies. *Sustainable Futures*, 8, 100342. <https://doi.org/10.1016/j.sfsr.2024.100342>
45. Lapatinas, A., Litina, A. & Zanjaj, S. (2024). The relationship between knowledge accumulation and gender norms. *Humanit Soc Sci Commun* 11, 608. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03035-z>
46. Sharmin, S. Evolution of user behaviour on social media during 2018 road safety movement in Bangladesh. (2024). *Soc. Netw. Anal. Min.* 14, 194. <https://doi.org/10.1007/s13278-024-01349-z>
47. Khan, N., Hoque, S. F., Mahmud, Z. H., ... Islam, M.S., & Charles, K.J. (2024). Water quality and unseen health outcomes: A cross-sectional study on arsenic contamination, subclinical disease and psychosocial distress in Bangladesh. *SSM — Mental Health*, 6, 100344. <https://doi.org/10.1016/j.ssmmh.2024.100344>
48. Segarra, P., Doshi, V., Šliwa, M. *et al.* (2024). The Business of (Im)migration: Bodies Across Borders. *J Bus Ethics* 194, 747–752. <https://doi.org/10.1007/s10551-024-05777-x>
49. Tavares, A. S., Borschiver, S., & Mota, C.J.A. (2024). The circular economy in Brazil: Cases and policies. In *Cyclic Economy: Policies in Major Countries and the EU* (pp. 97-112). <https://doi.org/10.1515/9783110767179-005>
50. López-Carril, S., González-Serrano, M. H., Ribeiro, T., & Jiménez-Jiménez, P. (2024). TikTok for learning through movement, dramatization, and music: Insights for higher education applications in sport sciences. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 35, 100501. <https://dx.doi.org/10.1016/j.jhlste.2024.100501>
51. Cosgrove, T., & Bahr, M. (2024). The Language of Conspiracy Theories: Negative Emotions and Themes Facilitate Diffusion Online. *SAGE Open*, 14(4). <https://doi.org/10.1177/21582440241290413>
52. Arias Alvarez, A. (2024). Linguistic landscapes of activism: The fight for a quality public healthcare in Madrid. *Journal of Language and Politics*, 23(6), 896–919. <https://doi.org/10.1075/jlp.23040.ari>

References

1. Malik, H. A., & Malik, F. A. (2022). Émile Durkheim contributions to sociology. *International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR)*, 6(2), 7–10. https://www.researchgate.net/publication/358928658_Emile_Durkheim_Contributions_to_Sociology
2. Weber, M. (1978). *Economy and society*. Berkeley, CA: University of California Press. <https://archive.org/details/MaxWeberEconomyAndSociety>
3. Parsons, T. (1951). The social system (448 p.). <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
4. Bourdieu, P. (1990). Structures, habitus, practices. In *The logic of practice* (Originally published 1980). Stanford, CA: Stanford University Press. https://monoskop.org/images/8/88/Bourdieu_Pierre_The_Logic_of_Practice_1990.pdf
5. Tobin, J. (1983). Keynes' policies in theory and practice. *The American Economic Review*, 26(5), 5–11. <https://www.jstor.org/stable/40720180>
6. Okun, A. (1975). *Equality and efficiency: The big tradeoff*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
7. Berg, A. G., & Ostry, J. D. (2011). Equality and efficiency. *Finance & Development*, 48(3), 12–15. https://media.ocean.edu/files/OCC_VIDEO/upload/Faculty_Resources/dbordelon/151website/Equality_and_Efficiency.pdf
8. Libanova, E. M. (2002). Transformatsiini protsesy, sotsialna stratifikatsiia i perspektyvy stanovlennia serednoho klasu. *Ekonomika i prohnozuvannia*, (2), 34–60. http://eip.org.ua/docs/EP_02_2_34_uk.pdf

9. Libanova, E. M. (2004). Perspektyvy transformatsii sotsialnoi sfery Ukrainy. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika, (1–2), 45–51. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11841>
10. Lopushniak, H. (2011). Stratehiia sotsialnoi polityky Ukrainy v konteksti provedennia ekonomichnykh reform. Naukovyi visnyk «Demokratychnie vriaduvannia», (8). http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_8_18
11. Lopushniak, H. S. (2011). Sotsialna polityka yak vyznachalni napriam vnutrishnoi polityky derzhavy. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy, (2), 244–251. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_2_34
12. Lopushniak, H. S. (2013). Teoretyko-metodolohichni aspekty derzhavnoi sotsialnoi polityky. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia, (35), 118–128. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_35_16
13. Pihul, N. H. (2013). Osnovy funktsionuvannia sotsialnoi sfery. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii: Ekonomichni nauky, (1), 46–50. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2013_1_10
14. Pihul, N. H. (2013). Teoretychni aspekty formuvannia sotsialnoi sfery v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. Efektyvna ekonomika, (11). http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_61
15. Liuta, O. V., & Pihul, N. H. (2015). Rozvytok sotsialnoi sfery Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. Finansovyi prostir, (2), 335–340. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_2_43
16. Novikova, O., Tsybal, O., & Ostafiichuk, Ya. (2024). Stanovlennia rezyliientnosti sotsialno-trudovoi sfery v konteksti povojennoi rozbudovy ekonomiky Ukrainy. Ekonomika Ukrainy, 07(752), 94–112. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.07.094>
17. Kolot, A., & Herasymenko, O. (2020). Development of a decent work institute as a social quality imperative: Lessons for Ukraine. Economics and Sociology, 13(2), 70–85. https://www.economics-sociology.eu/?743,en_development-of-a-decent-work-institute-as-a-social-quality-imperative-lessons-for-ukraine
18. Kolot, A. M., & Herasymenko, O. O. (2022). Do filosofii moralnoi ekonomiky: kontseptolohiia liudynotsentrychnosti (I chastyna). Demohrafiia ta sotsialna ekonomika, (3)49, 65–88. <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.065>
19. Kolot, A. M., & Herasymenko, O. O. (2022). Do filosofii moralnoi ekonomiky: kontseptolohiia liudynotsentrychnosti (II chastyna). Demography and Social Economy, (4)50, 90–117. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.09>
20. Lopushniak, H., Verkhovod, I., Oleksenko, R., Vonberg, T., Stoliaruk, Kh., & Smaliichuk, H. (2023). Structural and functional model of the social sphere: Methodological approaches and legal framework. Review of Economics and Finance, 21(1), 2003–2010. <https://refpress.org/ref-vol21-a215/>
21. Verkhovod, I. (2014). Teoretychni osnovy identyfikatsii ta pryntsyipy reformuvannia sotsialnoi sfery ekonomiky suchasnoi Ukrainy. Ukraina: aspekty pratsi, (6), 28–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_6_6
22. Melnyk, L. L., & Baidak, I. I. (2023). Derzhavne upravlinnia sotsialnoi sfery: zmist ta osnovni problemy. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, (5). <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.5.13>
23. Kulikov, Yu., & Yolkina, O. (2015). Sotsialna sfera v suchasnomu reformuvanni ekonomiky Ukrainy. Ukraina: aspekty pratsi, (4), 38–45.
24. Kalnytska, M. A. (2017). Teoretychni pidkhody do vyznachennia sotsialnoi sfery ta osoblyvosti yii funktsionuvannia v Ukraini. Ekonomika ta suspilstvo, (10), 529–534. https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/91.pdf
25. Kalinichenko, O. O. (2010). Sotsialna sfera: yii struktura ta znachennia. In Produktivni syly i rehionalna ekonomika: zbirnyk naukovykh prats (Ch. 2, pp. 49–54). Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy. http://eprints.zu.edu.ua/16027/1/Калініченко_СТАТТЯ.pdf

26. Prymush, R. (2021). Sotsialna polityka derzhavy yak skladova natsionalnoi bezpeky. *Public Administration and Regional Development*, (4), 1010–1021. <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/279/323>
27. Palatna, D. (2022). Rozvytok sotsialnoi sfery u suchasnykh terytorialnykh hromadakh. *Social Work and Education*, 9(1), 75–88. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25611/1/Palatna.pdf>
28. Bourdieu, P., & Nice, R. (2020). Outline of a theory of practice. *Violence*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Outline-of-a-Theory-of-Practice-Bourdieu-Nice/7cfad0fc9e5413aa34324b776c027e5c1aa89b39>
29. Semyhina, T. (2021). Sotsialni posluhy na rivni hromady: rozvytok chy zanepad sotsialnoi sfery? In *Current issues of science, prospects and challenges: Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference* (Vol. 1, pp. 62–64). Sydney, Australia: European Scientific Platform. https://www.researchgate.net/publication/357302878_Socialni_posluzgi_na_rivni_gromadi_rozvitok_ci_zanepad_socialnoi_sfery
30. Hess, K., & Gutsche, R. E. (2017). Journalism and the «social sphere»: Reclaiming a foundational concept for beyond politics and the public sphere. *Journalism Studies*, 19(4), 483–498. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2017.1389296>
31. Kapitan, O. I. (2020). Osoblyvosti sotsialnoi sfery Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. *Pravo.ua*, 32–37. <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2020.3.5> https://www.researchgate.net/publication/348015079_OSOBLIVOSTI_SOCIALNOI_SFERY_UKRAINI_V_UMOVAH_EVROINTEGRACIJNIH_PROCESIV
32. Ghenova, S. (2020). Social sphere. In *Building an entrepreneurial and sustainable society* (pp. 14). Comrat State University, Moldova. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-2704-7.ch013>
33. Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). New Public Management is dead — long live digital-era governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467–494. <https://doi.org/10.1093/jopart/mui057>
34. Boström, M. (2012). A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: Introduction to the special issue. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 8(1), 3–14. <https://doi.org/10.1080/15487733.2012.11908080>
35. Allam, Z., Sharifi, A., Bibri, S. E., Jones, D. S., & Krogstie, J. (2022). The Metaverse as a virtual form of smart cities: Opportunities and challenges for environmental, economic, and social sustainability in urban futures. *Smart Cities*, 5(3), 771–801. <https://doi.org/10.3390/smartcities5030040>
36. Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D., & Wright, M. (2019). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change: Key strategic challenges. *Technological Forecasting and Social Change*, 141, 149–158. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.12.004>
37. Ellis, N., & Hartley, J. (2022). The social sphere: Towards a network perspective. *Journal of Social Policy*, 51(3), 527–545. <https://doi.org/10.1017/S0047279421000873>
38. Hertz, U., Köster, R., Janssen, M. A., & Leibo, J. Z. (2025). Beyond the matrix: Experimental approaches to studying cognitive agents in social-ecological systems. *Cognition*, 254, 105993. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2024.105993>
39. Cajas-Santana, G. (2014). Social innovation: Moving the field forward — A conceptual framework. *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2013.05.008>
40. Terrón-Pérez, M., Cortes-Amador, S., & Portolés-Simeó, J. B. (2024). Analysis of losses in physiotherapy students during the COVID-19 pandemic: A phenomenological approach. *BMC Psychology*, 12, 349. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01848-w>
41. Severinsen, C., Neely, E., & Hutson, R. (2024). Resisting stigma: The role of online communities in young mothers' successful breastfeeding. *International Breastfeeding Journal*, 19(1), 17. <https://doi.org/10.1186/s13006-024-00626-z>

42. Schuur, J. S., Switalski, M., Salliou, N., et al. (2024). Identifying levers of urban neighbourhood transformation using serious games. *npj Urban Sustainability*, 4, 5. <https://doi.org/10.1038/s42949-023-00138-5>
43. Mansour, A., Al-Ma'aitah, M., Deek, A. et al. (2024). Societal sustainability consciousness and its influence on corporate responsibility uptake in Jordan's business sector. *Discover Sustainability*, 5, 133. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00324-0>
44. Solangi, Y. A., Alyamani, R., & Ali, S. (2024). Exploring the influence of digital technology innovation on air quality: Insights from developed and developing economies. *Sustainable Futures*, 8, 100342. <https://doi.org/10.1016/j.sfr.2024.100342>
45. Lapatinas, A., Litina, A., & Zanj, S. (2024). The relationship between knowledge accumulation and gender norms. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 608. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03035-z>
46. Sharmin, S. (2024). Evolution of user behaviour on social media during 2018 road safety movement in Bangladesh. *Social Network Analysis and Mining*, 14, 194. <https://doi.org/10.1007/s13278-024-01349-z>
47. Khan, N., Hoque, S. F., Mahmud, Z. H., ... Islam, M. S., & Charles, K. J. (2024). Water quality and unseen health outcomes: A cross-sectional study on arsenic contamination, subclinical disease and psychosocial distress in Bangladesh. *SSM — Mental Health*, 6, 100344. <https://doi.org/10.1016/j.ssmmh.2024.100344>
48. Segarra, P., Doshi, V., Śliwa, M. et al. (2024). The business of (im)migration: Bodies across borders. *Journal of Business Ethics*, 194, 747–752. <https://doi.org/10.1007/s10551-024-05777-x>
49. Tavares, A. S., Borschiver, S., & Mota, C. J. A. (2024). The circular economy in Brazil: Cases and policies. In *Cyclic Economy: Policies in Major Countries and the EU* (pp. 97–112). <https://doi.org/10.1515/9783110767179-005>
50. López-Carril, S., González-Serrano, M. H., Ribeiro, T., & Jiménez-Jiménez, P. (2024). TikTok for learning through movement, dramatization, and music: Insights for higher education applications in sport sciences. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 35, 100501. <https://dx.doi.org/10.1016/j.jhlste.2024.100501>
51. Cosgrove, T., & Bahr, M. (2024). The language of conspiracy theories: Negative emotions and themes facilitate diffusion online. *SAGE Open*, 14(4). <https://doi.org/10.1177/21582440241290413>
52. Arias Alvarez, A. (2024). Linguistic landscapes of activism: The fight for a quality public health care in Madrid. *Journal of Language and Politics*, 23(6), 896–919. <https://doi.org/10.1075/jlp.23040.ari>

Стаття надійшла 10.10.2025; прийнята до друку 21.10.2025 року

DOI 10.33111/vz_kneu.41.25.04.04.026.032

УДК 35.07:004.8

Вузій Віталій Сергійович,

аспірант кафедри національної економіки та публічного управління
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана.
email: vitalik.vuziy@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0005-2664-9195>

Оболенський Олексій Юрійович,

д.е.н., професор кафедри національної економіки та публічного управління
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана.
e-mail: knauob@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6828-9224>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ